

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersytetu KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO
W WARSZAWIE

Warszawa, 30 listopada 2022 r.

Dr hab. Martyna Wilbrandt-Gotowicz, prof. ucz.
Katedra Postępowania Administracyjnego UKSW

Recenzja

**osiągnięć naukowych i aktywności naukowej Pani dr Lucyny Staniszewskiej
sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego**

W wykonaniu powierzonej mi przez Radę Naukową Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu uchwałą nr 118/2021/2022 z dnia 30 września 2022 r. funkcji recenzenta w sprawie przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Lucyny Staniszewskiej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie: nauki prawne, po zapoznaniu się z monografią naukową pt. *Institucja zajęcia stanowiska jako forma współdziałania w stanowieniu i stosowaniu prawa* (Poznań 2022) oraz pozostałym dorobkiem publikacyjnym i aktywnością naukową Habilitantki, przedkładam poniżej ocenę uwzględniającą wymagania określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2008 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 574 ze zm.).

I. Uwagi wstępne

Stosownie do regulacji art. 219 ust. 1 powołanej wyżej ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: posiada stopień doktora; posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (w tym co najmniej: 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne) oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Pani Lucyna Staniszevska uzyskała stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 25 kwietnia 2017 r. na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej pt. *Administracyjne kary pieniężne*, przygotowanej pod kierunkiem prof. UAM dr hab. Krystyny Wojtczak (recenzenci: prof. dr hab. Zbigniew Cieślak oraz prof. dr hab. Zofia Duniewska). Habilitantka od dnia 1 stycznia 2018 r. jest zatrudniona jako adiunkt w Zakładzie Prawa Administracyjnego i Nauki o Administracji, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

We wniosku z dnia 12 kwietnia 2022 r. o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie: nauki prawne jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazano monografię pt. *Instytucja zajęcia stanowiska jako forma współdziałania w stanowieniu i stosowaniu prawa* (Poznań 2022, ISBN: 978-83-232-3946-8 wersja drukowana, s. 379, recenzenci: prof. dr hab. Hanna Knysiak-Sudyka, dr hab. Mateusz Błachucki, prof. INP PAN). Monografia ta została wydana przez Wydawnictwo Naukowe

UAM znajdujące się w wykazie wydanym na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tj. w Komunikacie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2020 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe (poz. 491 - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). W przedstawionej dokumentacji przedłożono również informacje o pozostałych osiągnięciach i aktywności naukowej Habilitantki oraz załączono kopie prac składających się na dorobek naukowy podlegający poniższej ocenie.

II. Ocena monografii pt. *Instytucja zajęcia stanowiska jako forma współdziałania w stanowieniu i stosowaniu prawa jako osiągnięcia naukowego*

Recenzowana monografia obejmuje swoim przedmiotem zróżnicowane pod względem regulacji prawnej zjawisko współdziałania organów administracji publicznej. Przedmiotem zainteresowania Autorki stało się zarówno współdziałanie materialne w toku postępowania administracyjnego, a więc w kontekście stosowania prawa przez organy administracji publicznej, jak i w ramach stanowienia prawa przez te podmioty, czyli przy tworzeniu legislacji administracyjnej. Już tak nakreślony przedmiot rozprawy wskazuje na wszechstronność podejścia badawczego, w którym Autorka daje wyraz poszukiwań rozwiązań problemów prawnych przy wykorzystaniu metod porównawczych. Nie bazuje przy tym jedynie na krajowych regulacjach prawnych dotyczących współdziałania w stosowaniu i stanowieniu prawa, ale uwzględnia także rozwiązania przyjęte w systemach prawnych innych państw. Tytuł monografii akcentuje zajęcie stanowiska jako formę współdziałania organów na tyle konstytutywną, iż zasadny jest jej opis i ocena w kategoriach odrębnej instytucji prawnej. Jest to przy tym instytucja, która mimo utrwalonych tradycji prawnych (w tym funkcjonowania art. 106 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego w odniesieniu do współdziałania organów od początku lat 80. XX w.) nadal budzi wiele wątpliwości w praktyce administracyjnej, jak i kontroli działalności organów przez sądy administracyjne czy przy dochodzeniu odpowiedzialności odszkodowawczej za niezgodne z prawem działania administracji.

Choć współdziałanie administracyjne było przedmiotem analiz doktrynalnych (zob. np. S. Biernat, *Działania wspólne w administracji państwowej*, Wrocław 1979 czy J. Chlebny, *Organy współdziałające w procesie wydawania decyzji [w:] System Prawa Administracyjnego Procesowego. Zakres przedmiotowy i podmiotowy postępowania*

administracyjnego ogólnego, t. II, cz. I, red. G. Łaszczyca, A. Matan, Warszawa 2019), w recenzowanej monografii zaprezentowano oryginalne i kompleksowe podejście naukowe oparte na wieloaspektowym ujęciu instytucji zajęcia stanowiska przez organ administracji publicznej. W związku z powyższym, wybór tematu pracy uznaję za trafny, nie tylko z powodu doniosłości analizowanej instytucji z punktu widzenia gwarancji procesowych jednostek, lecz również ze względu na konsekwentnie realizowane ujęcie badawcze nakreślające kompletny model regulacji współdziałania administracji polegającego na zajmowaniu stanowiska przez organ współdziałający w stosowaniu bądź stanowieniu prawa. Omówione przez autorkę na tle różnorodnych regulacji prawa materialnego oraz bogato powoływanego orzecznictwa sądowego zagadnienia przemawiają za aktualnością przedstawionej tematyki jako nadal wywołującej wiele wątpliwości na tle poszczególnych przewidzianych przez ustawodawcę form zajmowania stanowiska w procesie współdziałania, zarówno wiążących, jak i niewiązących. Jak wskazuje bowiem autorka, monografia dotyczy instytucji zajęcia stanowiska, której emanacją jest wyrażenie opinii, uzgodnienia lub zgody albo zajęcia stanowiska w innej formie.

We wstępie pracy nakreślono jej podstawowe założenia. Jako główny cel rozważań wskazano ustalenie charakteru prawnego i miejsca w prawnych formach działania administracji aktów zajęcia stanowiska wydanych przez organ współdziałający w stanowieniu i stosowaniu prawa, dokonanie prawnej klasyfikacji aktów zajęcia stanowiska, ustalenie charakterystyki postępowania i obowiązków organów rozstrzygających i współdziałających w ramach danej sprawy i procedury legislacji administracyjnej, ustalenie reguł odpowiedzialności prawnej za dany akt podejmowany we współpracy, a wreszcie także porównanie polskiego modelu współdziałania z modelem wybranych porządków prawnych (s. 19). Stwierdzić należy, iż cele te zostały przez Autorkę zrealizowane, w recenzowanej rozprawie "uchwycono" bowiem istotę i konstrukcję zajęcia stanowiska w prawie administracyjnym, mimo różnorodności prawnej regulacji sposobów wyrażania takiego stanowiska i ich skutków prawnych dla załatwienia sprawy administracyjnej bądź wydania aktu legislacji administracyjnej. Habilitantka wskazuje, że opracowanie skupia się na konstrukcji zajęcia stanowiska przez organ pomocniczy na różnych etapach rozstrzygania sprawy i stanowienia prawa, znajdującego swoją podstawę w przepisach prawa materialnego. Natomiast ze względu na bogactwo form współdziałania, niecelowe byłoby ich porównywanie, czy sprowadzanie do wspólnego mianownika (s. 21). Podnieść jednak należy, iż lektura monografii dostarcza, mimo to, szeregu szczegółowych analiz dotyczących

poszczególnych form zajęcia stanowiska i ich zróżnicowanego charakteru prawnego, co należy ocenić pozytywnie.

Dookreślając przedmiot badań wskazano, iż obejmuje on współdziałanie polegające na zajęciu stanowiska w stosowaniu prawa, oraz w legislacji administracyjnej, zwane w doktrynie współdziałaniem materialnym, w odróżnieniu od współdziałania proceduralnego i ustrojowego. Uzasadniono przy tym, dlaczego poza opracowaniem pozostawiono współdziałanie procesowe z art. 52 Kodeksu postępowania administracyjnego (dalej k.p.a.) czy regulację europejskiej współpracy administracyjnej, jak również współdziałanie w formie konsultacji z czynnikiem społecznym. Doprecyzowano jednocześnie, iż współdziałanie materialne dotyczy uzależnienia rozstrzygnięcia sprawy od zajęcia stanowiska przez inny organ przez wyrażenie "opinii", "zgody", "uzgodnienia", "porozumienia" na podstawie przepisów prawa materialnego oraz art. 106 § 1 k.p.a. (s. 22-23). Przyjęta koncepcja zakresu przedmiotowego badań jest spójna, pozwalając na kompleksowe przedstawienie tematyki zajęcia stanowiska w procesie stosowania i stanowienia prawa, bez jej nadmiernego rozmycia w przypadku szerszych analiz wszelakich form współdziałania w administracji publicznej.

Na uwagę zasługuje postawienie w ramach wprowadzenia kilkunastu wstępnych pytań badawczych związanych z charakterem prawnym i skutkami zajęcia stanowiska przez organ współdziałający, co dowodzi umiejętności Autorki w wyznaczaniu głównych problemów badawczych związanych z przyjętą tematyką badań. Sformułowano także trzy hipotezy badawcze, zgodnie z którymi: 1) instytucja współdziałania w prawie polskim jest instytucją złożoną i stanowi etap w dochodzeniu do aktu głównego, w którym to procesie powinny obowiązywać jednorodne zasady stosowania instytucji współdziałania; 2) możliwe jest uporządkowanie instytucji współdziałania w zakresie etapów postępowania, w których jest ono dokonywane; 3) istnieje potrzeba wyróżnienia aktu zajęcia stanowiska jako odrębnej formy działania administracji, zwłaszcza w odniesieniu do wiążącego aktu zajęcia stanowiska jako szczególnej postaci aktu administracyjnego (zob. s. 30-31). Można z przekonaniem stwierdzić, iż przyjęte przez Autorkę oryginalne założenia znajdują uzasadnienie w przedstawionych analizach i ocenach, z zastrzeżeniem pewnych, drobnych mankamentów wskazanych w niniejszej recenzji. Całość pracy budzi przy tym uznanie ze względu na skrupulatność przeprowadzonych badań, wieloaspektowość analiz, różnorodność przykładów regulacji prawnych i praktyki orzeczniczej służących poparciu przedstawianych tez,

włączanie wątków komparatystycznych opartych na porządkach prawnych innych państw oraz konsekwentne przedstawianie i uzasadnianie własnych stanowisk interpretacyjnych.

Prawidłowo dokonano wyboru i realizacji metod naukowych, wśród których najważniejszą rolę odgrywa metoda formalno-dogmatyczna, a w pewnym zakresie również metoda porównawcza. Autorka bowiem wnikliwie wykorzystuje przykłady regulacji współdziałania w państwach obcych (m.in. w Niemczech, Austrii, Włoszech) jako rozwiązań prawnych, z których czerpać może polski ustawodawca. W odniesieniu do krajowego ustawodawstwa rozważania ilustruje szczegółowo analizowanymi przykładami regulacji prawa materialnego, które dowodzą w jak głębokim stopniu Habilitantka rozeznała się w zjawisku upowszechniania przez ustawodawcę poszczególnych form współdziałania materialnego organów w procesie stosowania i stanowienia prawa w odniesieniu do odmiennych przedmiotów regulacji w ramach prawa administracyjnego. W związku z powyższym, tezy autorki są dobrze udokumentowane materiałem źródłowym. Mnogość przykładów współdziałania z przepisów szczególnych umiejętnie wplątanych przez autorkę w tok wywodu prowadzi wręcz do drobnego niedosytu związanego z możliwością potencjalnego wykorzystania metody empirycznej do sporządzenia swoistego, spójnego zestawienia przejawów regulacji w prawie materialnym instytucji zajęcia stanowiska w postępowaniu jurysdykcyjnym bądź w legislacji administracyjnej. Przy użyciu narzędzi statystycznych umożliwiłoby to podjęcie kolejnych wniosków co do sposobów regulacji instytucji zajęcia stanowiska w prawie polskim, w tym z rozróżnieniem wiążących i niewiążących form zajęcia stanowiska, rodzaju podmiotów współdziałających czy rodzaju spraw, w których współdziałanie ma charakter obligatoryjny. Recenzent zdaje sobie przy tym sprawę z ogromu pracy jakiej wymagałoby przeprowadzenie tego typu badań uzupełniających, właściwych raczej projektowi zespołowemu, niż indywidualnej pracy badawczej. Na tym tle wkład pracy Autorki i jej rezultaty należy ocenić zdecydowanie pozytywnie.

Dobór i wykorzystanie źródeł także zasługują na aprobującą ocenę. Poza materiałem normatywnym (o którym mowa powyżej), w szerokim zakresie wykorzystano również dorobek doktryny krajowej (zarówno prace stanowiące klasyczny rdzeń polskiej myśli administracyjnej, jak i najnowsze opracowania), częściowo także zagranicznej. Habilitantka w toku prowadzonego wywodu wykazała się dobrą znajomością nie tylko obowiązujących

regulacji prawnych, literatury krajowej, ale również orzecznictwa sądowego, nakreślając różne stanowiska orzecznicze, opisując je, a nie tylko przytaczając.

Monografia posiada prawidłowy układ pracy, strukturę podziału treści i kolejność części. Pierwszy rozdział ma charakter wstępny, stanowiąc wprowadzenie do badań nad instytucją zajęcia stanowiska. W rozdziale II scharakteryzowano istotę współdziałania materialnego. Kolejne dwa rozdziały poświęcono odpowiednio współdziałaniu w stosowaniu prawa oraz w stanowieniu prawa przez administrację publiczną. Ostatni, piąty rozdział obejmuje natomiast zagadnienia, takie jak: wadliwość współdziałania i system odpowiedzialności odszkodowawczej administracji za wadliwy akt współdziałania w stosowaniu prawa i stanowieniu prawa.

Poniżej pragnę zawrzeć uwagi szczegółowe do poszczególnych rozdziałów.

W rozważaniach zawartych w rozdziale I Habilitantka słusznie rozpoczęła wywód od refleksji terminologicznej. Na uwagę zasługują poparte analizą literatury przedmiotu ustalenia dotyczące relacji prawnych znaczeń pojęć, takich jak: współpraca, działania wspólne, współdziałanie, kooperacja, współkompetencja czy koordynacja. Stanowiska autorki w zakresie wydzielenia odmiennych znaczeń poszczególnych w/w terminów są zasadniczo poprawne. Na s. 37 pojawia się omyłkowe oznaczenie tytułu działu VIIIA Kodeksu postępowania administracyjnego jako "Europejska współpraca międzynarodowa", zamiast "Europejska współpraca administracyjna". W tym kontekście należy zasygnalizować, że analizując ten typ współpracy autorka wskazuje, iż opiera się ona na wykonywaniu czynności materialno-technicznych i organizatorskich, stąd jest jedną z form współdziałania, jednak nie przy wydawaniu aktów administracyjnych. Takie podejście jest co do zasady poprawne, gdyż jest to dominująca forma współpracy organów krajowych i unijnych. Zdarza się jednak, iż na podstawie poszczególnych unijnych aktów sektorowych wymagana jest współpraca, która mogłaby być niekiedy kwalifikowana jako współdziałanie o charakterze materialnym między organami krajowymi różnych państw lub administracją UE (np. w procedurach wydawania bądź wzajemnego uznawania pozwoleń na obrót produktem biobójczym), co dotyczy postępowań określanych w doktrynie jako postępowania złożone (w wariantach scentralizowanym lub zdecentralizowanym). Analiza tej problematyki w szerszym zakresie niż uwzględniony w recenzowanej rozprawie mogłaby prowadzić do interesujących wniosków.

W części dotyczącej współdziałania - znaczenia prawnego, Habilitantka dookreśla, iż współdziałanie w rozstrzyganiu sprawy i tworzeniu prawa (legislacji administracyjnej) formalnie polega na obowiązkowym zajęciu stanowiska przez co najmniej jeden organ administracji publicznej nazywany niekiedy organem pomocniczym. To odniesienie do legislacji administracyjnej jako wymiaru tworzenia prawa objętego przedmiotem pracy mogłoby zostać doprecyzowane już wcześniej. Bardzo istotne dla dalszego zakresu pracy jest rozdzielenie współdziałania w znaczeniu materialnym, ustrojowym i proceduralnym, które zasygnalizowano na s. 46-47 i jednocześnie zestawiono z koncepcją współpracy organów w ujęciu *sensu largo* i *sensu largissimo*. Autorka przedstawia wyczerpująco poglądy doktryny na zjawisko współdziałania materialnego, nie tylko przedstawicieli nauki polskiej, ale także niemieckiej, austriackiej, chorwackiej i włoskiej, co dowodzi pogłębionej pracy badawczej.

Pozytywnie należy ocenić także rozważania poświęcone współdziałaniu a instytucjom podobnym, w tym zagadnieniu decyzji rozstrzygającej zagadnienie wstępne, nadzorowi, współdecyzji i współuczestnictwu. Sytuują one przedmiot zajęcia stanowiska w stosowaniu i tworzeniu prawa w szerszym kontekście funkcjonalnym. Nieco niejasne jest jedynie na gruncie rozważań zawartych na s. 74 i 75, czy zdaniem autorki zagadnienie wstępne dotyczy kwestii prawnych, czy kwestii faktycznych. Należy przy tym podkreślić jednak, iż co do zasady autorka w sposób jasny i przejrzysty przedstawia zajmowane przez nią stanowiska interpretacyjne, nie stroni od polemiki z innymi przedstawicielami doktryny, odznacza się dużą wiedzą w zakresie literatury przedmiotu i na poparcie swych tez przedstawia trafne argumenty i przykłady (np. wyróżniając instytucję zajęcia stanowiska od zagadnienia wstępnego na s. 81-82). Wiedzy i kompetencji autorki dowodzi także przytaczanie przejawów regulacji z innych europejskich systemów prawnych (np. w kontekście nadzoru analizowanego na s. 93 i n.).

W rozdziale II przedstawiono wyczerpujące rozważania na temat istoty współdziałania materialnego, w tym typologię aktów zajęcia stanowiska, zagadnienia konstrukcyjne aktu zajęcia stanowiska, stosunki prawne pomiędzy organami współdziałającymi, podmioty relacji współdziałania materialnego oraz cele i wartości zajęcia stanowiska w prawie polskim. Oryginalny charakter ma między innymi interesująco opisana i zilustrowana przykładami unormowań typologia aktów zajęcia stanowiska obejmująca uzgodnienie w ujęciu klasycznym i jako akt nadzoru, zgodę, sprzeciw, porozumienie, opinię oraz formy współdziałania zbliżone do opinii, a także niesformalizowane zajęcie stanowiska. Punktem

wyjścia do przedstawionej systematyki uczyniono dotychczasowe ujęcia w literaturze. Autorka zasadnie analizuje wyróżnione postaci zajęcia stanowiska z uwzględnieniem różnej siły wpływu na końcowy akt stosowania (odpowiednio tworzenia) prawa, od związania najsilniejszego, po najslabsze oddziaływanie. Nie stroni od analizy celu danej formy współdziałania, wskazując przykładowo, iż celem opinii jest poszerzenie wiedzy danego podmiotu o problemie, zatem dla realizacji obowiązku zajęcia stanowiska w formie opinii nie jest wystarczająca aprobata bądź sprzeciwienie się zasadności danego rozstrzygnięcia, ale dostarczenie merytorycznych argumentów właściwemu do wydania decyzji organowi (s. 131-132). Na uwagę zasługuje wyróżnienie form współdziałania zbliżonych do opinii oraz niesformalizowanego zajęcia stanowiska. Zdaniem L. Staniszewskiej, takie niewiązające formy współdziałania nie są podejmowane na podstawie art. 106 k.p.a., natomiast mogą być realizowane zgodnie z zasadą ogólną z art. 7b k.p.a. Autorka nakreśla przy tym daleko idące potencjalne skutki luki w polskim systemie prawnym związanej z brakiem reguł współpracy organów w postępowaniu jurysdykcyjnym, o ile przepisy prawa materialnego czy ustrojowego nie zawierają odesłania do przepisów art. 106 k.p.a. (s. 138-139). Wydaje się, że luka ta może być jednak w dużym stopniu niwelowana z zastosowaniem zasady ogólnej współdziałania organów.

Za nowatorskie należy uznać badanie przez Autorkę zagadnień konstrukcyjnych aktu zajęcia stanowiska nie tylko z uwzględnieniem dorobku literatury krajowej (w tym z odesłaniem do koncepcji aktu odrębnego w prawie polskim), co przede wszystkim z wykorzystaniem koncepcji aktu wielopoziomowego w prawie niemieckim i prawie austriackim (zob. s. 150-160). Synteza tych koncepcji dla potrzeb analizy istoty aktu zajęcia stanowiska, sformułowania wniosków i postulatów *de lege lata* i *de lege ferenda* dowodzą zdolności badawczych autorki, wnikliwości i oryginalności spojrzenia naukowego na obrany przedmiot badań. Wieloaspektowość i wszechstronność analiz współdziałania materialnego uwidacznia również część pracy obejmująca charakter stosunków prawnych pomiędzy organami współdziałającymi oraz deskryptywne wyliczenie rodzajów podmiotów współdziałających. Interesujące są także rozważania dotyczące sporów kompetencyjnych i o właściwość między podmiotami współdziałającymi. W pracy nie zabrakło także odesłań aksjologicznych i prakseologicznych w związku z analizą celów i wartości instytucji zajęcia stanowiska w prawie polskim, która wieńczy II rozdział rozprawy.

W rozdziale III poświęconym współdziałaniu w stosowaniu prawa odniesiono się do aspektów procesowych związanych z zajęciem stanowiska, o którym mowa w art. 106 k.p.a. Wstępne rozważania osadzono w standardach zasad ogólnych prawa i postępowania administracyjnego. Organ współdziałający jest bowiem obciążony obowiązkami procesowymi w zakresie porównywalnym z organem prowadzącym postępowanie. Stosując przepisy kodeksowe organ współdziałający powinien zatem mieć na uwadze także zasady ogólne. Ta część pracy niesie ze sobą wiele cennych spostrzeżeń autorki. Na tym tle chciałabym przedstawić dwie uwagi. Po pierwsze, Habilitantka pomija w analizach zasadę ugodowego załatwiania spraw administracyjnych z art. 13 k.p.a., wskazując iż zasada ta nie rozciąga się na postępowanie przed organem współdziałającym (s. 192). Zauważyć jednak należy, że w obecnym brzmieniu art. 13 dotyczy w szerszym wymiarze polubownego załatwiania kwestii spornych, w tym w następstwie mediacji. Przepisy rozdziału 5a k.p.a. dotyczącego mediacji przewidują natomiast m.in. zawiadomianie organu współdziałającego o możliwości przeprowadzenia mediacji (art. 96b) czy doręczenie takiemu organowi postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji (art. 96d). W związku z powyższym, zasadne byłoby podjęcie się oceny roli organu współdziałającego w mediacji administracyjnej. Po drugie, przy analizie zasady pisemności a współdziałania Habilitantka pisze m.in., że "akt zajęcia stanowiska, który najczęściej przybiera postać postanowienia, powinien być sporządzony w formie pisemnej bądź elektronicznie" (s. 210). Biorąc pod uwagę aktualną wersję przepisu art. 14 k.p.a. w brzmieniu przyjętym w wyniku nowelizacji ustawą z 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych, a także stanowiska doktrynalne dotyczące nieprawidłowości stosowania dychotomii formy pisemnej i elektronicznej (zob. np. G. Szpor, *Lex Informatica - problemy słownika* [w:] *Informatyzacja postępowania sądowego i administracji publicznej*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2010, s. 194), należałoby wskazać, iż powinno to nastąpić "w formie pisemnej w postaci papierowej bądź elektronicznej".

Odnosząc się do zagadnienia posiedzenia w trybie współdziałania jako instytucji usprawniającej współdziałanie, Habilitantka, co zasługuje na uznanie, obszernie analizuje tę instytucję wprowadzoną nowelizacją Kodeksu postępowania administracyjnego z dnia 7 kwietnia 2017 r., jak również jej odpowiedniki w prawie włoskim i prawie austriackim. Bardzo interesujący jest tok wywodu dotyczący postępowania głównego i pomocniczego, z uwzględnieniem obowiązków organu głównego i pomocniczego, konstrukcji postępowania pomocniczego i statusu organu pomocniczego. Autorka w sposób uargumentowany zajmuje stanowisko odnośnie odpowiedniego etapu współdziałania, jak też przedstawia enumeracje

obowiązków organu głównego i organu pomocniczego. Nie pomija również takich aspektów jak uprawnienia stron postępowania, czas trwania postępowania i zapobieganie przewlekłości oraz bezczynności we współdziałaniu. Bardzo ogólnikowo potraktowano natomiast kwestię elektronicznej współdziałania. Powołując się na nowelizację przepisów kodeksowych dokonaną ustawą z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych nie uwzględniono okresu przejściowego, który sprawia, iż mimo wejścia w życie zmian Kodeksu dotyczących sposobów doręczeń i wnoszenia podań z dniem 5 października 2021 r., nadal stosowane są przepisy w dotychczasowym brzmieniu, w tym wnoszenie pism za pośrednictwem elektronicznej skrzynki podawczej organu administracji.

Habilitantka rzetelnie przedstawia formy zajęcia stanowiska przez organ współdziałający, analizując charakter prawny służących współdziałaniu postanowień, jak również uchwał organów kolegialnych. Nie pomija również problemu milczenia administracji. Zagadnienie europeizacji współdziałania organów administracji w stosowaniu prawa zostało potraktowane natomiast nieco odtwórczo.

Na istotne problemy braku jednorodnych regulacji prawnych autorka zwraca uwagę w rozdziale IV poświęconym współdziałaniu w stanowieniu prawa przez administrację publiczną. Rozdział ten z pewnością stanowi oryginalne ujęcie autorki, w ramach którego uwzględniono zarówno rozumienie pojęcia współdziałania w stanowieniu prawa, formy charakterystyczne dla współdziałania legislacyjnego, wspomnianą wyżej kwestię braku jednorodnych zasad stosowania instytucji współdziałania legislacyjnego czy technikę prawodawczą w procedurze współdziałania legislacyjnego. Przedstawione w tej części pracy problemy, w tym związane z brakiem adekwatnych regulacji proceduralnych rangi ustawowej i akcesoryjnym stosowaniem art. 106 k.p.a. dotyczą jednych z istotniejszych problemów związanych z legislacją administracyjną opartą o współdziałanie organów.

Oryginalną konstrukcję posiada także ostatni rozdział poświęcony wadliwości współdziałania oraz systemowi odpowiedzialności odszkodowawczej administracji za wadliwy akt współdziałania w stosowaniu i stanowieniu prawa. Autorka nie ogranicza się bowiem jedynie do weryfikacji w administracyjnych trybach nadzwyczajnych postanowienia o zajęciu stanowiska przez organ współdziałający, a następnie sądowoadministracyjnej kontroli legalności tych aktów, lecz niejako uwzględniając perspektywę stron postępowania administracyjnego, analizuje potencjalne skutki aktu zajęcia stanowiska, w tym aktu

naruszającego prawo. Nie pomija także tych zagadnień w kontekście aktu współdziałania w legislacji administracyjnej. Omawia zatem zarówno konsekwencje prawne naruszenia prawa przez organy współdziałające (organ główny oraz organ pomocniczy), system zaskarżenia środków w postaci zajęcia stanowiska przez organ współdziałający oraz model odpowiedzialności odszkodowawczej za wydanie aktu zajęcia stanowiska (w stosowaniu prawa, jak i w stanowieniu prawa) z rozróżnieniem na wiążące i niewiążące współdziałanie. Przy pisaniu rozdziału wykorzystano metodę komparatystyczną, omawiając tę tematykę nie tylko w odniesieniu do krajowego systemu prawnego, lecz także prawa niemieckiego i prawa austriackiego.

Problematyka powyższa została zasadniczo przedstawiona w sposób rzeczowy, a stanowiska autorki poparto materiałem normatywnym, literaturą przedmiotu i orzecznictwem. Dotyczy to m.in. rozpatrywania kwestii naruszenia obowiązku współdziałania przez organ główny z punktu widzenia przesłanek wznowienia postępowania oraz stwierdzenia nieważności rozstrzygnięcia czy odpowiedzialności odszkodowawczej. Stosunkowo mało miejsca poświęcono natomiast systemowi sądowniczoadministracyjnej kontroli rozstrzygnięć w przedmiocie zajęcia stanowiska w prawie polskim, nie zagłębiając się w takie kwestie jak: zakres przedmiotowy rozstrzygania spraw przez sądy administracyjne i wpływ przyjętego modelu sądownictwa administracyjnego na efektywność kontroli aktów zajęcia stanowiska w procesie stosowania i tworzenia prawa. Na s. 311 dwukrotnie natomiast błędnie przywołano art. 105 § 5, zamiast art. 106 § 5 k.p.a.

Powyższe uwagi nie umniejszają jednak istotności, rzetelności i trafności szeregu spostrzeżeń, analiz i wniosków dotyczących zagadnień prawnych będących przedmiotem recenzowanego osiągnięcia naukowego.

W podsumowaniu pracy wykazano, iż przeprowadzone badania ukazały współdziałanie organów administracji publicznej w formie zajęcia stanowiska jako trwałe zjawisko w prawie administracyjnym i administracji publicznej. Uznać należy, iż autorka dokonała trafnej diagnozy problematyki współdziałania materialnego, przedstawiając również syntetyczną ocenę stanu legislacji w zakresie instytucji zajęcia stanowiska w procesie stosowania prawa i stanowienia prawa. Wskazała na mankamenty regulacji prawnej i zaproponowała postulaty zmian, m.in. w zakresie przyjęcia kompleksowej ustawy o współdziałaniu w legislacji administracyjnej czy wypełnienie luki w zakresie ponoszenia

odpowiedzialności odszkodowawczej za działanie organów współdziałających. Zrealizowała zatem przyjęte na wstępie założenia i cele badawcze.

Strona formalna monografii budzi drobne zastrzeżenia. Przypisy źródłowe co do zasady są prawidłowo sporządzone, choć zdarza się, że mimo wymienienia w tekście głównym autora danego stanowiska, brak jest przypisu źródłowego odsyłającego do jego pracy (np. względem Z. Kmiecika na s. 97 oraz J. Wegner na s. 203). W odniesieniu do europeizacji współdziałania organów administracji publicznej w stosowaniu prawa autorka na s. 264-265 przedstawia doktrynalne ujęcie modeli postępowań zeuropeizowanych, które nieco przypomina tok wyводу zawarty w monografii mojego autorstwa pt. *Zintegrowane z prawem Unii Europejskiej postępowania administracyjne* (Warszawa 2017, s. 251 i n.), powołując również tożsamą literaturę źródłową. Brak odesłania do wskazanej wyżej monografii w tym miejscu poczytuję jednak za przeoczenie, gdyż na s. 263 autorka wyłącznie w tekście głównym powołuje moje nazwisko w kontekście innego wyrażanego poglądu.

Język pracy jest zasadniczo poprawny. Złożoności merytorycznej toku wyводу często towarzyszy duża dygresyjność, co sprawia, iż niekiedy niektóre wątki szczegółowe mogłyby zostać uproszczone lub przeniesione w inne miejsce pracy. Generalnie jednak praca jest napisana w sposób przejrzysty, a mimo wnikliwości analiz, odznacza się przystępnością. Mnogość przykładów z praktyki prawodawczej i orzeczniczej istotnie podnosi jej walory naukowe, jak również "czytelnicze". Nieco rażą pojawiające się błędy fleksyjne i pojedyncze "literówki", czy odstępstwa od alfabetycznego porządku w wykazie literatury, nie umniejszają one jednak wartości recenzowanej rozprawy naukowej.

Podsumowując, mimo podniesionych w niniejszej opinii uwag i spostrzeżeń, uznać należy, iż przedstawiona jako osiągnięcie naukowe monografia pt. *"Instytucja zajęcia stanowiska jako forma współdziałania w stanowieniu i stosowaniu prawa"*, stanowi nowatorskie i kompleksowe ujęcie problematyki współdziałania materialnego. Przedstawione w niej rozważania, poparte analizą materiału normatywnego, literatury i orzecznictwa, realizują założone przez Autorkę cele związane z ustaleniem charakteru prawnego i miejsca aktów zajęcia stanowiska w prawnych formach działania organów. Przedstawione wnioski i postulaty *de lege lata* i *de lege ferenda* mogą przyczynić się do modernizacji regulacji kodeksowej i przepisów szczególnych przez ustawodawcę, jak i być wykorzystywane w praktyce stosowania omawianej instytucji w jej różnych odmianach. W związku z

powyższym, monografia dr Lucyny Staniszewskiej pt. *Instytucja zajęcia stanowiska jako forma współdziałania w stanowieniu i stosowaniu prawa* stanowi znaczny wkład Autorki w rozwój dyscypliny nauki prawne oraz dowodzi wnikliwości i zdolności badawczych Habilitantki.

III. Ocena pozostałych publikacji naukowych po uzyskaniu stopnia doktora

Jako drugie główne osiągnięcie naukowe Habilitantka przedstawiła monografię pt. *Administracyjne kary pieniężne. Studium z zakresu prawa administracyjnego materialnego i procesowego* (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2022, s. 412, recenzenci: prof. dr hab. Z. Duniewska, dr hab. Bartosz Kołaczkowski).

Monografia obejmuje problematykę administracyjnych kar pieniężnych, które współcześnie coraz częściej są wybierane przez ustawodawcę w celu zabezpieczenia wykonania obowiązków administracyjnych zawartych, tak w aktach stanowienia, jak i stosowania prawa. Jej celem, jak wskazuje Autorka, było przedstawienie rozwoju stosowania kar przez administrację publiczną, aż do wykształcenia się obecnego modelu administracyjnych kar pieniężnych, zdefiniowanie tej instytucji prawnej, rozgraniczenie kar administracyjnych od innych finansowych środków stanowionych na gruncie prawa administracyjnego, jak i prawa karnego, a także scharakteryzowanie zasad ich stanowienia i stosowania. Monografia składa się z VI rozdziałów zawierających wprowadzenie do badań nad administracyjnymi karami pieniężnymi, charakterystykę procesu kształtowania się regulacji prawnych dotyczących stosowania przez administrację kar finansowych, analizę aksjologii i funkcji administracyjnych kar pieniężnych oraz charakterystykę norm prawnych stanowiących delikty administracyjne i administracyjne kary pieniężne, charakterystykę zasad ponoszenia odpowiedzialności z tytułu deliktów zagrożonych administracyjnymi karami pieniężnymi, jak również ocenę skuteczności prawa względem efektywności administracyjnych kar pieniężnych oraz rozważania na temat problematyki gwarancji proceduralnych w stosowaniu administracyjnych kar pieniężnych. Przy użyciu metody dogmatyczno-prawnej, teoretyczno-prawnej, historyczno-prawnej i częściowo porównawczo-prawnej, Autorka przeprowadza kompleksową i wieloaspektową analizę problematyki nakładania administracyjnych kar pieniężnych, uwzględniając kontekst prawa administracyjnego materialnego i procesowego. Przedstawia szereg interesujących ocen i postulatów, które sprawiły, że omawiane opracowanie stało się rozpoznawalne wśród

prawników-administratywistów i powoływane w innych pracach naukowych. Niewątpliwie monografia Pani dr Lucyny Staniszewskiej dotycząca administracyjnych kar pieniężnych stanowi osiągnięcie o znaczącym wkładzie w rozwój dyscypliny nauki prawne, na trwałe wchodząc do dorobku doktryny prawa administracyjnego.

Habilitantka wykazała ponadto autorstwo licznych artykułów naukowych publikowanych w czasopismach punktowanych oraz rozdziałów w recenzowanych monografiach zbiorowych. W recenzji dorobku naukowego uwzględniono jedynie prace opublikowane po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych (25 rozdziałów w monografiach, w tym 5 we współautorstwie, oraz 14 artykułów w czasopismach naukowych, w tym 3 we współautorstwie). Dr Lucyna Staniszevska po obronie rozprawy doktorskiej była również współredaktorem 4 opracowań zbiorowych.

Wiele z przedstawionych w ramach dorobku Habilitantki artykułów zostało opublikowanych w czasopismach znajdujących się w załączniku do Komunikatu Ministra Edukacji i Nauki w sprawie wykazu czasopism naukowych i materiałów z konferencji międzynarodowych (m.in. "Samorząd Terytorialny" - 40 pkt, "Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" - 100 pkt, "Studia Prawa Publicznego" - 40 pkt, "Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" - 70 pkt, "Orzecznictwo Sądów Polskich" - 40 pkt, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego" - 40 pkt, "Nieruchomości@. Kwartalnik Ministerstwa Sprawiedliwości" - 100 pkt, "Przegląd Prawa Publicznego" - 70 pkt). Jeden artykuł naukowy oraz trzy rozdziały w monografiach zbiorowych zostały opublikowane w języku obcym.

Sumarycznie oceniając dorobek naukowy Habilitantki należy wskazać, iż jest on stosunkowo obszerny i różnorodny, obejmując zarówno monografie, artykuły naukowe, jak i rozdziały w monografiach wieloautorskich czy współredakcje naukowe, w języku polskim i obcym. Nie obejmuje natomiast komentarzy czy podręczników. Z pewnością dorobek ten w pewnym zakresie odzwierciedla specyfikę dyscypliny nauki prawne z powszechnie dostrzeganymi ograniczeniami możliwości publikowania prac z zakresu prawa administracyjnego w wysoko punktowanych czasopismach zagranicznych. Podnieść należy, że prace naukowe dr Lucyny Staniszewskiej zostały włączone do wielu monografii zbiorowych, stanowiących rezultat ogólnopolskich konferencji naukowych, a przez to rozpowszechnionych i znanych w środowisku prawników administratywistów.

Po zapoznaniu się z tymi opracowaniami można zauważyć, iż Habilitantka wykazuje poprawny warsztat metodologiczny. Formułowane tezy znajdują poparcie w przedstawionym materiale źródłowym, tok wywodu jest generalnie spójny i logiczny, a większość wniosków trafna.

W ramach przedstawionych prac po uzyskaniu stopnia doktora można wyodrębnić kilka wiodących obszarów badawczych realizowanych przez Habilitantkę:

- obszar badań dotyczący zabezpieczenia wykonania obowiązków publicznoprawnych, zwłaszcza za pomocą sankcji administracyjnych;
- obszar badań w zakresie prawnych form działania administracji takich jak milczące załatwienie sprawy, konsensualnych form działania administracji (umów publicznoprawnych, porozumień, ugody administracyjnej);
- obszar badań w zakresie procesu inwestycyjno-budowlanego;
- obszar badań w zakresie problematyki wykonywania wolnych zawodów i odpowiedzialności dyscyplinarnej, zadań samorządu zawodowego;
- obszar badań z zakresu prawa ustrojowego, stanowienia prawa przez administrację samorządową, realizacji zadań przez administrację, republicyzacji zadań publicznych.

W rezultacie należy podkreślić wszechstronne zainteresowania Habilitantki prawem administracyjnym. Analizując instytucje prawa materialnego czy ustrojowego, Autorka uwzględnia również aspekt proceduralny. Nie stroni także od odniesień do aspektów prywatnoprawnych badanych instytucji prawnych. Jako element porównawczo-prawny przywołuje rozwiązania prawne funkcjonujące w innych systemach prawnych (zob. np. *Zasady prawidłowej legislacji w stanowieniu prawa przez administrację w Polsce, Wielkiej Brytanii i Związku Australijskim*, "Przedsiębiorczość i Zarządzanie", 2019, vol. 20, nr 3 cz.3, s. 119-128; *Instytucja współdziałania materialnego w wydawaniu aktów administracyjnych na przykładzie wybranych porządków prawnych — Polski i Republiki Federalnej Niemiec*, "Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny", 2021, vol. 83, nr 1, s.129-141).

Osiągnięcia naukowe dr. Lucyny Staniszewskiej w całokształcie odznaczają się koherentną problematyką i spójnością prowadzonej działalności badawczej, koncentrującej się wokół prawnych form działania administracji publicznej i ich wpływu na pozycję prawną

jednostki, jak i przysługujące jej gwarancje prawne (m.in. w zakresie weryfikacji rozstrzygnięć czy dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej).

Prace Habilitantki dotyczą ważnych i budzących często wątpliwości w doktrynie rozwiązań i instytucji prawnych, takich jak np. specyfika trybu nakładania administracyjnych kar pieniężnych (por. *Postępowania administracyjne w sprawie nakładania administracyjnych kar pieniężnych*, [w:] *Postępowania autonomiczne i szczególne. Postępowania niejurysdykcyjne. System Prawa Administracyjnego Procesowego*, red. A. Matan, Warszawa 2021, vol. 4, s.773-823); charakter umów publicznoprawnych (por. *Zagadnienia konstrukcyjne umów publicznoprawnych*, "Studia Prawa Publicznego", 2019, vol. 27, nr 3, s. 139-157; *Umowy publicznoprawne konstrukcja, metody regulacji i zakres zastosowania w aspektach prawnoporównawczych*, [w:] *Umowy w administracji publicznej*, red. S. Pawłowski, Warszawa 2022 - w druku); czy odpowiedzialność dyscyplinarna (zob. *Zasady wymiaru kar dyscyplinarnych na przykładzie ustawy — Prawo o notariacie*, [w:] *Odpowiedzialność dyscyplinarna osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego*, red. P. Rączka, K. Rokicka-Murszewska, Toruń 2021, s. 181-197).

W odniesieniu do tematyki współdziałania organów należy wskazać, że była ona prezentowana przez Autorkę także w innych niż główne, przedstawione do oceny w postępowaniu habilitacyjnym osiągnięcie naukowe (zob. np. współautorstwo S. Pawłowski, *Konstrukcja milczącego współdziałania między organami administracji publicznej w świetle przepisów prawa materialnego*, [w:] *Milczące załatwienie sprawy przez organ administracji publicznej*, red. Z. Kmiecik, M. Gajda-Durlik, Warszawa 2019, s. 365-389; *Zasada współdziałania organów administracji publicznej jako wzorzec działania administracji*, [w:] *Wzorce i zasady działania współczesnej administracji publicznej*, red. B. Jaworska-Dębska, P. Kledzik, J. Sługocki, Warszawa 2020, s.262-272). Wskazuje to, iż wybór tematu rozprawy habilitacyjnej nie miał charakteru przypadkowego, lecz był rezultatem pogłębionych i rozłożonych w czasie zainteresowań badawczych autorki.

Podkreślić należy, że analizowane prace prezentują nie tylko dobrą znajomość przez Panią dr Lucynę Staniszewską literatury przedmiotu, ale także, wyjątkowo cenne, podejście praktyczne. Wyraźny jest wpływ doświadczenia zgromadzonego w związku z wieloletnim pełnieniem praktyki adwokackiej.

Podsumowując, wskazać należy, że publikacje naukowe Pani dr Lucyny Staniszewskiej po osiągnięciu stopnia doktora odznaczają się istotnością obieranej tematyki, poprawnością metodologiczną oraz wysokim poziomem merytorycznym. Prezentują wyraźne kierunki zainteresowań badawczych Autorki, interesujące tezy i nowatorskie podejście, jak również cechy osobiste, takie jak skrupulatność i pracowitość Habilitantki. Sięganie do metod historyczno-prawnych, komparatystycznych oraz bogate umotywowanie stanowisk materiałem normatywnym i orzecznictwem przemawia za wnikliwością badawczą Autorki. W związku z powyższym, osiągnięcia naukowe w tym aspekcie po uzyskaniu stopnia doktora uznają za odpowiednie w kontekście wymogów uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

IV. Ocena pozostałej aktywności naukowej, w tym działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej

Pozostała aktywność naukowa Habilitantki odznacza się dużą intensywnością i różnorodnością.

W odniesieniu do uczestnictwa Habilitantki w konferencjach naukowych w przedstawionej dokumentacji wykazano 24 referaty wygłoszone na konferencjach naukowych, w tym jeden w języku angielskim i jeden w języku niemieckim. Prezentowana w trakcie wystąpień tematyka jest zróżnicowana, a same wydarzenia naukowe o zasięgu ogólnopolskim lub międzynarodowym (zob. np. referat pt. *Bürgerliche Beschlussinitiative* wygłoszony podczas odbywającej się w dniach 5-6 grudnia 2019 r. w Poczdamie konferencji "*Verwaltungsmodernisierung: E-digitalisierung Und Partizipation*").

Wskazać należy, że Habilitantka prowadziła badania naukowe we współpracy z ośrodkami zagranicznymi. W 2018 r. odbyła staż naukowy na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Oxfordzie, odbywając konsultacje naukowe z Profesorem Paulem Craigiem. Pobyt ten był finansowany ze środków przyznanych przez Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UAM w ramach konkursu „Program staży naukowych realizowanych za granicą przez pracowników naukowych Wydziału Prawa i Administracji im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 2017-2018”. Tematem stażu były badania w ramach projektu „*Prawnoporównawcze aspekty wydawania aktów legislacji administracyjnej przez organy Wielkiej Brytanii, Polski i Unii Europejskiej*”. W 2019 r. dr Lucyna Staniszevska przebywała natomiast na stażu naukowym, prowadząc badania na Uniwersytetach w Linzu i

w Salzburgu w zakresie współdziałania w prawie austriackim w ramach grantu badawczego dla Młodych Naukowców. Habilitantka współpracowała również z ośrodkiem naukowym w Poczdamie, Katedrą Europejskiego i Niemieckiego Konstytucyjnego, Administracyjnego, Socjalnego i Publicznego Prawa Gospodarczego oraz Instytutem Prawa Komunalnego, w ramach organizacji dwóch międzynarodowych konferencji w 2017 i 2018 r.

Wraz z Zakładem Prawa Administracyjnego i Nauki o Administracji UAM dr Lucyna Staniszevska współpracowała z Zakładem Prawa Administracyjnego Porównawczego Uniwersytetu Łódzkiego w ramach cyklicznych spotkań seminaryjnych, a z Uniwersytetem Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą w ramach prowadzonych wspólnie z Uniwersytetem im. A. Mickiewicza w Poznaniu studiów na kierunku Polsko - Niemieckie Studia Prawnicze.

Przechodząc następnie do oceny innych aspektów działalności akademickiej Habilitantki, należy podnieść, iż dr Lucyna Staniszevska pracuje od 1 stycznia 2018 r. jako adiunkt w Zakładzie Prawa Administracyjnego i Nauki o Administracji, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Natomiast zajęcia dydaktyczne na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prowadzi od 2012 r., tj. od czasu przyjęcia na studia doktoranckie na tej uczelni. Doświadczenie dydaktyczne obejmuje prowadzenie zajęć na kierunkach: prawo, administracja, a także na kierunku europeistyka (obecnie zastąpionym kierunkiem prawo europejskie), w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym, jak również zajęć fakultatywnych z przedmiotów takich jak: „Współdziałanie organów administracji publicznej”, „Administracyjne kary pieniężne”, „Organizacje pozarządowe” czy „Konsensualne formy działania administracji”. Ponadto, Habilitantka prowadzi zajęcia z przedmiotu „Polskie prawo administracyjne” na kierunku prawo prowadzonym wspólnie przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Pełni również funkcję rzecznika dyscyplinarnego ds. studentów oraz opiekuna praktyk studenckich na kierunku Administracja w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. Sprawowała funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim Pana dra Piotra Szulca. W autoreferacie brak natomiast informacji o promotorstwie prac licencjackich czy magisterskich.

W zakresie osiągnięć organizacyjnych Pani Lucyna Staniszevska otrzymała nagrodę Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu w roku akademickim 2019/2020 za pracę na rzecz Wydziału oraz nagrodę Dziekana za organizację Zjazdu Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji w 2019 roku. Zajmowała się organizacją konferencji naukowych przygotowywanych przez Zakład Prawa Administracyjnego i Nauki o Administracji Wydziału Prawa i Administracji (np. konferencji naukowej pt. „Dyskrecjonalność w prawie administracyjnym” z dnia 2 kwietnia 2014 roku czy pt. „Republicyzacja zadań publicznych” z dnia 9 czerwca 2017 r.). Była współorganizatorem jubileuszu naukowego Pana Prof. UAM dr hab. Zbigniewa Janku. Przygotowała również kilka sprawozdań z konferencji naukowych.

Warto nadmienić, iż w latach 2010-2014 Habilitantka odbyła aplikację adwokacką. W 2014 r. zdała egzamin adwokacki i została wpisana na listę adwokatów przy Okręgowej Izbie Adwokackiej w Poznaniu. Na uwagę zasługuje fakt, że od 2017 roku Pani Lucyna Staniszevska prowadzi zajęcia na aplikacji adwokackiej oraz szkolenia zawodowe dla adwokatów z przedmiotów: postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne, prawo budowlane, planowanie przestrzenne, gospodarka odpadami, prawo pomocy publicznej. W 2021 roku została wybrana członkiem Komisji doskonalenia zawodowego adwokatów. Podkreślenia wymaga również działalność szkoleniowa dla adwokatów i aplikantów o zasięgu ogólnopolskim w ramach struktur Naczelnej Rady Adwokackiej oraz pełnienie funkcji orzecznicznej jako członek Wojewódzkiej Komisji do Spraw Orzekania o Zdarzeniach Medycznych w Poznaniu.

Podsumowując wskazać należy, że Habilitantka w dokumentacji postępowania habilitacyjnego wykazała wszechstronną aktywność naukową (w tym współpracę zagraniczną), dydaktyczną, popularyzatorską i organizacyjną. W związku z powyższym, stwierdzam, iż Habilitantka w okresie po uzyskaniu stopnia doktora w odpowiednim zakresie i w wymienionych obszarach spełniła ustawowy wymóg przejawiania istotnej aktywności realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

V. Konkluzja

W rezultacie oceny całokształtu dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej, uznać należy, iż dr Lucyna Staniszevska powiększyła swój dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych w sposób dający podstawę do jego kwalifikacji jako znacznego wkładu w rozwój dyscypliny nauki prawne. Ocena przedłożonej monografii pt. *"Instytucja zajęcia stanowiska jako forma współdziałania w stanowieniu i stosowaniu prawa"* oraz pozostałych osiągnięć i aktywności naukowej, w tym dydaktycznej i popularyzatorskiej, Habilitantki łącznie pozwala z pełnym przekonaniem stwierdzić, iż spełnione zostały warunki określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2008 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Przedstawione w recenzji drobne uwagi krytyczne nie wpływają bowiem na aprobującą ocenę wykazanych osiągnięć. To uzasadnia rekomendowanie Komisji Habilitacyjnej przedstawienia **pozytywnej opinii** w sprawie nadania Pani dr Lucynie Staniszevskiej stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych.

Martyna Wilbrandt-Gotowicz

(dr hab. Martyna Wilbrandt-Gotowicz, prof. ucz.)